

Belles Arts: escultura

L'obra de Subirachs a Sant Gervasi i a Sarrià (part 2)

MANUEL CASTELLET

De l'extrem nord-oest del districte (veure El Jardí, número 91) passem al nord-est, a Sarrià, i d'un edifici de culte passem a una casa de veïns, la del número 52-54 del carrer del Bisbe Català, construïda per l'arquitecte Pere Ricart, ja al límit amb les Corts. A la part alta de la façana de la casa hi podem contemplar l'Escut de la Reina Elisenda de Montcada, de l'any 1965, en ferro i pedra, de 233 x 101 x 12 cm. Es tracta, segons la filla de

Escut de la Reina Elisenda de Montcada, a un edifici de veïns

Josep Maria Subirachs, Judit Subirachs Burgaya, de "la reinterpretació de l'escut heràldic de la reina Elisenda de Montcada, amb tres pals i quatre pans, que decora la façana d'un edifici molt proper al monestir de les monges clarisses de Pedralbes, fundat per l'esmentada reina."

Ara hem de travessar tot Sarrià i tot Sant Gervasi per descobrir tres noves obres (bé, potser tres no) a l'Edifici Mercuri, al número 2 del carrer de Marià Cubí, cantonada Via Augusta, un edifici va ser construït per l'arquitecte Jordi Mir just on hi ha una entrada a l'estació de Gràcia dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya: *Caduceu*, de 7 m d'altura de ferro; *Mercuri*, de ceràmica per a la decoració del vestíbul de l'edifici; i *La mesura de l'espai-temps*, de bronze i de 265 x 64 x 64 cm. Totes tres obres de l'any 1967.

Caduceu, situada al capdamunt de l'edifici Mercuri, "s'erigeix en una recreació del caduceu, símbol d'Hermes (el deu Mercuri en la mitologia romana), amb dues serps entrelaçades, dissenyat per Subirachs."

La mesura de l'espai-temps és un bon exemple de l'etapa denominada de la nova realitat figurativa. "Una figura femenina nua i en negatiu esdevé arquitectura en

associar-se a una columna de base quadrada i dividida en setze cubs numerats, com una al·lusió a la mesura de l'espai. La figura té la proporció del clàssic canó perfecte i, per al·ludir el pas del temps, el rostre s'ha convertit en l'esfera d'un rellotge."

Mercuri, malauradament, ja no es pot veure. Constituïa la decoració del vestíbul de l'edifici, amb ceràmica vidriada de tons vermellosos. "Amb onze models diferents de rajola, Subirachs va anar component repe-

tidament la paraula Mercuri. Unes lleugeres modificacions en algunes rajoles, en un dels extrems laterals del relleu, van donar com a resultat una estilització del caduceu que simbolitza el déu romà". La reforma de l'edifici de l'any 2020, ha produït que la decoració del vestíbul fos retirada.

Caduceu, a l'Edifici Mercuri

I acabem ben a prop d'on havíem començat, a l'edifici del número 185 del carrer d'Aribau, construït pels arquitectes Josep M. Esquius i Josep Puig Torné, on podem admirar l'obra *Kohoutek*, de l'any 1976, un relleu en pedra d'Ulldecona de 260 x 1000 cm, que ocupa tota la paret d'entrada a l'edifici fins a l'interior del vestíbul de la finca, després de travessar una porta de vidre. Damunt l'eix de la porta hi ha tres cercles. "El primer representa d'una manera genèrica l'espai, que pren la forma del Sol, tal com ho expliquen els raigs que en sorgeixen en el sector de l'interior del vestíbul. En contraposició, el tercer cercle simbolitza el temps, mesurat i regulat per l'home, idea suggerida per la mà en negatiu que traça les cinc línies que divideixen el cercle i el converteixen en l'esfera d'un rellotge. Adossat a l'eix vertical per la part exterior, superposat parcialment a la circumferència intermèdia, trobem un quart disc de diàmetre una mica inferior al dels tres anteriors, que fa referència a la Terra, assenyalant la situació de Barcelona. Per completar l'esquema còsmic hi ha la representació

La mesura de l'espai-temps, a l'Edifici Mercuri

de la Lluna en les seves quatre fases, i com un cos totalment allunyat a aquest sistema solar i de procedència remota, el cometa Kohoutek, descobert l'any 1973, apareix amb la forma d'un rostre femení que es converteix en motllura."

Compromès políticament, com era Subirachs, el 1966 realitzà la medalla commemorativa del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona, la recaptació de la venda de la qual va servir per pagar les multes imposades als participants en el tancament al convent dels Caputxins de Sarrià, conegut com la Caputxinada.

Josep M. Subirachs, que fou membre de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, va rebre tota mena d'honors, més de vint; entre ells, la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya, la Medalla d'Or al mèrit en les Belles Arts, atorgada pel Ministeri d'Educació i Cultura, Cavaller de l'Orde de les Arts i les Lletres de França, la Medalla d'Or al Mèrit Artístic de l'Ajuntament de Barcelona, i l'any 2005 a l'asteroide 134124 se li va posar el nom de Subirachs.

Ens va deixar el 7 d'abril de 2014 a Barcelona, però, des de fa cinc anys, es pot gaudir de la seva obra a l'Espai Subirachs, al número 6 del carrer Batista del Poble nou de Barcelona, a l'exposició permanent *Subirachs, retorn al Poble nou*, de la qual té cura Judit Subirachs Burgaya, filla de l'artista. L'exposició consta d'un centenar d'obres, que reflecteixen els diferents períodes de l'artista i les diferents tipologies de la seva obra. D'ella són aquestes dues frases: "Subirachs es considerava un artista cerebral que no creia en la inspiració ni en la intuïció" i "Tot el que creava responia a una profunda reflexió, i, per això, feia molts estudis i esbossos abans de passar a l'obra definitiva."

A les obres de l'Espai Subirachs es pot apreciar l'escrupolositat formal, el domini de la tècnica i la juxtaposició de materials i models que defineixen l'obra de l'artista, així com el seu univers iconogràfic, personal i inconfusible, amb un rerefons cultural ric de referències simbòliques, que caracteritzen la seva producció. ■

Mercuri, decoració de ceràmica a l'Edifici Mercuri

Kohoutek, relleu en pedra d'Ulldecona al vestíbul d'un edifici al carrer Aribau, 185